

Position Paper Netbeheer Nederland

Rondetafelgesprek over het ontwerp Klimaatakkoord

Tafel Elektriciteit 3 april 2019

Marc van der Linden, voorzitter Netbeheer Nederland (brancheorganisatie van elektriciteits- en gasnetbeheerders)

Klimaatakkoord regelt de basis, nu samen aan de slag.

Vandaag is het al 2030, overmorgen is het 2050

Nederland is op weg naar een CO₂-neutrale samenleving in 2050. Om dat te bereiken, moet de energievoorziening de komende jaren ingrijpend veranderen. De overgang van fossiele naar hernieuwbare energiebronnen heeft grote gevolgen voor de energienetten.

Tegelijkertijd zijn de energienetten een belangrijke randvoorwaarde om de energietransitie te laten slagen. Daarom moet het belang ervan afdoende en tijdig worden betrokken in de beleidsvorming en politieke besluitvorming. Alleen dán blijven betrouwbaarheid en capaciteit van de energienetten tijdens de energietransitie gewaarborgd, en dat tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

Netcapaciteit nodig voor wind op land en zonneparken

Dat de groei van hernieuwbare energie essentieel is voor het halen van de Nederlandse klimaatdoelstellingen staat als een huis. Echter, op dit moment leidt de snelle groei van hernieuwbare elektriciteitsproductie in sommige delen van Nederland tot capaciteit- en invoedproblemen. Zo is bijvoorbeeld in Groningen recent begonnen met de bouw van het Zonnepark Midden Groningen¹. Dit park heeft volgens de initiatiefnemers een vermogen van 103 MWp (megawattpiek), en kan daarmee jaarlijks ruim 32.000 huishoudens van elektriciteit voorzien. Dat is meer huishoudens dan alle huishoudens in Midden Groningen bij elkaar. Zoveel huishoudens zijn vergelijkbaar met een middelgrote stad! Het verschil is dat het elektriciteitsnet in een stad in vele decennia rustig uitgebouwd is. Het Zonnepark Midden Groningen wordt echter al eind 2019 in gebruik genomen, en daarmee in minder dan een jaar gerealiseerd. U begrijpt wat er gevraagd wordt als er binnen de komende jaren een veelvoud aan zonne- en windparken van een vergelijkbare omvang gebouwd gaan worden. We kunnen nu eenmaal niet op elke plek in het net binnen 12 maanden de elektriciteitsvraag van een stad van ruim 32.000 huishoudens inpassen.

De capaciteits- en invoedproblemen spelen met name bij zonneparken in regio's met een lage vraag naar elektriciteit, waar de grond goedkoop is en de netten niet berekend zijn op het transporteren van zoveel vermogen. Het gevolg is dat er (tijdelijk) geen transportcapaciteit beschikbaar is om nieuwe projecten aan te sluiten op het elektriciteitsnet. Hierdoor komen nog aan te leggen zon- en windprojecten de komende jaren stil te liggen en dreigt op dit vlak in deze regio's de energietransitie abrupt tot stilstand te komen. Het is realistisch om te veronderstellen dat deze problematiek na gunning van SDE uit de najaarsronde 2018 en SDE-voorjaarsronde 2019 breder in Nederland zal spelen. Ruimtelijk beleid op zonneparken kan in de ogen van de netbeheerders niet langer ontbreken. Een mogelijkheid om meer duurzame energie te blijven produceren in regio's met beperkte netcapaciteit is bijvoorbeeld het inzetten op biogas en groengas productie.

¹ <https://www.kivi.nl/act/vakafdelingen/elektrotechniek/nieuws/artikel/zonnepark-103-mwp-midden-groningen-is-eind-2019-gereed>

Richt de blik op 2050, zodat de energienetten op tijd mee-ontwikkelen met de energietransitie

De politieke opdracht voor het Klimaatakkoord was het vinden van een antwoord op de vraag: hoe kan Nederland in 2030 bijna de helft (49 procent) minder broeikasgassen uitstoten dan in 1990? Het is echter enorm belangrijk om nu al een beeld te vormen hoe ons energiesysteem er in 2050, en de jaren daarna, uit zou kunnen zien. Energienetten die vandaag worden aangelegd, liggen er in 2050 nog. Richting 2050 is het daarom ook essentieel om naar nieuwe technieken en energiedragers te kijken, waarvan waterstof het meest in het oog springt. Daarom is het van belang voor netbeheerders om zich daarop voor te bereiden. Hiervoor is het nodig dat er nu al experimenteerruimte en wettelijke taken voor worden ingericht. Bijvoorbeeld in de Experimenten-AMvB Elektriciteitswet 1998 en Gaswet die binnenkort aan uw kamer wordt voorgelegd.

Vandaag is het 2030 en overmorgen al 2050

Het realiseren van de netinfrastructuur duurt soms wel meer dan tien jaar, waardoor het voor de netbeheerders vandaag 2030 is, en overmorgen 2050. Alleen wanneer de netbeheerders zo snel mogelijk een goed beeld hebben op het energiesysteem van 2050, kunnen zij tijdig en tegen de laagste maatschappelijke kosten zorgen voor de juiste energie-infrastructuur om de energietransitie te faciliteren. Dit kunnen wij niet alleen, hiervoor hebben de wij input nodig vanuit gemeenten en netgebruikers om de juiste keuzes te maken. Wij hebben de politiek nodig om nu al de juiste randvoorwaarden scheppen en hun verwachtingen over de infrastructuur duidelijk uit te spreken. Gezamenlijk moeten wij verder kijken dan 2030. Daarbij staan wat de netbeheerders betreft de volgende drie sleutelwoorden centraal: voorspellen, verslimmen, en verzwaren. Door slimmer met het huidige net om te gaan en planmatig te werken, kunnen netverzwaringen zo veel mogelijk beperkt blijven, wat scheelt in de kosten. De huidige inhoud van het ontwerp-Klimaatakkoord staat niet garant voor een dergelijke aanpak met het oog op 2050.

Creatieve korte termijn-oplossingen: geef netbeheerders de ruimte om te experimenteren

Om de korte termijnproblematiek het hoofd te kunnen bieden, benadrukken de netbeheerders dat zij samen met betrokkenen op zoek zijn naar creatieve oplossingen, die passen in de transitie-opgave en voorsorteren op verwachte wijzigingen in wet- en regelgeving. Zo kunnen we ervoor zorgen dat er meer hernieuwbare productiecapaciteit kan worden aangesloten op het bestaande net. Tegelijkertijd worden onnodige netinvesteringen voorkomen en de bestaande netten beter benut, wat leidt tot lagere maatschappelijke kosten. Uiteraard laat dit onverlet dat wijziging van wet- en regelgeving nodig is om ook op de lange termijn de groei van hernieuwbare op een slimme manier te kunnen faciliteren.

Wat is er nodig?

Om voldoende capaciteit op de netten te kunnen realiseren, hebben de netbeheerders de volgende 10 punten nodig:

1. Maak het toekennen van SDE+-subsidie afhankelijk van de beschikbare netcapaciteit op de projectlocatie, dat kan al in de najaarsronde van de SDE+ in 2019.
Dit voorkomt situaties waarin we subsidies verstrekken aan projecten die in de praktijk de komende jaren niet tot stand komen en daardoor op papier de doelstellingen voor hernieuwbare elektriciteitsproductie halen, maar er in de praktijk niet. Maak het daarbij mogelijk om gereserveerde, maar niet gebruikte subsidies in deze gevallen weer beschikbaar te stellen voor nieuwe projecten die wel realiseerbaar zijn de komende jaren;
2. Stel een netcapaciteitstoets verplicht voorafgaand aan een vergunning- of subsidieaanvraag van duurzame energieprojecten.
3. Zorg voor een nieuw wettelijk aansluitkader zodat de netbeheerders kunnen gaan werken met een wensweek in plaats van een vooraf vastgestelde uniforme termijn;
4. Stel verplicht dat de Regionale Energie Strategieën zowel de opwek- als vraag van energie meenemen en regie geven op productielocaties en infrastructuur. Daarin moet niet alleen ruimte voor opwek worden geboden, maar ook voor de infrastructuur!
5. Hervorm de wettelijke redundantie-eis voor invoeders, om meer capaciteit vrij te spelen in het bestaande net. Dit in combinatie met mogelijkheden tot het aftoppen van piekproductie uit wind- en zonneparken, als dat nodig is;
6. Geef wettelijke ruimte voor Wind en zon samen op één kabel (cable pooling);
7. Geef de netbeheerders ruimte en financiële prikkels om uitbreidingsinvesteringen te doen die anticiperen op de realisatie van hernieuwbare productie en de plannen uit de RES;
8. Stimuleer het flexibel elektriciteitsverbruik bij eindgebruikers dicht bij de opweklocaties, zoals de industrie, zodat netverzwaringen kunnen worden uitgesteld c.q. congestieproblemen worden opgelost;
9. Zorg voor een wettelijke stimulans en ruimte voor het opslaan van elektriciteit in batterijen of het omzetten in waterstof;
10. Versnel de planologische procedures, zonder dat de mogelijkheid van inspraak van de burger in het gedrang komt.